

Sygn. akt III AUa 1279/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń (spr.)
Sędziowie:	SSA Magdalena Budzyńska - Górecka SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska
Protokolant:	Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 2013 r. w Gdańsku

sprawy H. P. (1)

z udziałem zainteresowanej A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 maja 2012 r., sygn. akt VII U 487/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1279/12

UZASADNIENIE

Wnioskodawca H. P. (1) wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 8 grudnia 2011 r. zobowiązującej go do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej dla córki A. P. za okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. w kwocie 10.166,71 zł i odsetek za okres od dnia 6 grudnia 2009 r. do dnia 8 grudnia 2011 r. w kwocie 1.314,99 zł.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 24 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł, że H. P. (1) nie jest zobowiązany do zwrotu renty rodzinnej wypłacanej na rzecz córki A. P. za okres od dnia 1 grudnia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. wraz z odsetkami.

Sąd Okręgowy orzekał w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne. Córka ubezpieczonego A. P. urodziła się dnia (...)r. Od dnia śmierci matki B. P., tj. od dnia (...)r. była ona uprawniona do renty rodzinnej. Do renty tej uprawnione były również pozostałe dzieci zmarłej tj. syn T. P., urodzony (...)i córka J. P., urodzona (...)Renta rodzinna należna dzieciom była wypłacana do rąk H. P. (1).

Po ukończeniu 18 roku życia A. P. kontynuowała naukę i nadal była uprawniona do renty rodzinnej. Przysługująca jej renta rodzinna była wypłacana nadal do rąk ojca uprawnionej. A. P. po osiągnięciu pełnoletniości nie składa do pozwanego wniosku o wypłatę renty rodzinnej do rąk jej ojca H. P. (1).

A. P. zrezygnowała ze studiów na G. Uniwersytecie Medycznym z dniem 3 listopada 2009 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 138 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.), osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenie uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Z kolei ust.2 ww. ustawy stanowi, że część renty rodzinnej, przysługującą osobie pełnoletniej - na wniosek tej osoby - innej osobie pełnoletniej uprawnionej do części tej renty rodzinnej albo osobie, która sprawowała opiekę nad wnioskodawcą przed osiągnięciem pełnoletniości, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

W ocenie Sądu Okręgowego, z powyższego uregulowania wynika jednoznacznie, że z dniem pełnoletniości A. P. pozwany organ rentowy winien jej wypłacać przysługującą jej część renty rodzinnej. Ojcu uprawnionej, a odwołującemu się w niniejszej sprawie, pozwany mógłby wypłacać przysługującą jej część renty rodzinnej, gdyby złożyła ona w tym zakresie wnioski, a bezspornym jest, że takiego wniosku A. P. nie złożyła. Ponadto po złożeniu wniosku, a przed podjęciem wypłaty do rąk osoby wskazanej we wniosku organ rentowy winien ją pouczyć zgodnie z powołanym wyżej przepisem, a tego pozwany również nie uczynił skoro nie było stosownego wniosku.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył także, że pozwany błędnie interpretuje art. 131 ust. 2 wskazanej wyżej ustawy, uznając, że skoro uprawniona do części renty rodzinnej A. P. po osiągnięciu pełnoletniości nie wniosła o wypłatę świadczenia do jej rąk, to należne jej świadczenie należało wypłacać jej ojcu. Takie stanowisko nie znajduje uzasadnienia w treści przywołanego przepisu. Nadto, z akt rentowych wynika, że taką samą błędną praktykę pozwany stosował przy wypłacie renty rodzinnej dla drugiej uprawnionej, tj. J. P..

Zdaniem Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie można więc przyjąć, że wnioskodawca pobrał nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 2 i 3 ustawy, skoro nie został przez pełnoletnią córkę wskazany jako osoba uprawniona do pobierania świadczenia, nie został pouczony przed podjęciem wypłaty świadczenia. Nie można też uznać, aby wypłata świadczenia do rąk H. P. (1) nastąpiła z przyczyn niezawinionych przez organ rentowy. Przeciwnie, to na skutek bezczynności pozwanego świadczenie było nadal wypłacane do rąk ojca, mimo pełnoletniości córki i braku jej wniosku.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisu art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 68 ust. 1 pkt 2 oraz art. 73 ust. 1, art. 107a ust. 1 oraz art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Wskazując na powyższe, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd pierwszej instancji.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że przy ustaleniu, że A. P. nie była uprawniona do renty rodzinnej w spornym okresie, bo zrezygnowała ze studiów już od dnia 3 listopada 2009 r. i o tym fakcie nie powiadomiła organu rentowego, H. P. (2), na rzecz którego była wypłacana renta rodzinna przysługująca A., jest zobowiązany do jej zwrotu jako świadczenie nienależne.

Mając na uwadze regulację art. 107a. ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pozostałe osoby uprawnione do renty rodzinnej, mając świadomość, że A. P. nie kontynuuje nauki, winny zgłosić wniosek w organie rentowym skutkujący ponownym ustaleniem prawa do renty rodzinnej z wykluczeniem osoby, która do świadczenia nie jest uprawniona. W ocenie pozwanego nie można dopuszczać do sytuacji, w której osoby uprawnione w określonych częściach do jednej renty rodzinnej w sposób dowolny dokonują jej podziału nie zważając na zapisy ustawowe w tym zakresie. Nadto skarżący podniósł, że organ rentowy zgodnie z art. 74 ust. 3 dokonuje zmiany warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych od miesiąca ujawnienia okoliczności powodujących zmianę.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się niezasadna.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia, czy renta rodzinna A. P. wypłacana do rąk jej ojca H. P. (1), w okresie od 1 grudnia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r., stanowi nienależnie pobrane świadczenie oraz czy H. P. (1) jest obowiązany do jej zwrotu.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy nie popełnił uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy, oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, uznał je za własne, co oznacza, że zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, OSNP z 1999 nr 24, poz. 776).

Podkreślić na wstępie należy, iż pojęcie „świadczenia nienależnie pobranego” nie jest tożsame z pojęciem „świadczenia nienależnego”. Definicję świadczenia nienależnie pobranego zawiera przepis art. 138 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: "ustawa o emeryturach i rentach z FUS"), zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenie uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Jak wynika z powyższego, każde świadczenie nienależnie pobrane jest świadczeniem nienależnym, jednak nie każde świadczenie nienależne jest świadczeniem nienależnie pobranym. Poza przypadkami ewidentnego zawinięcia

świadczeniobiorcy polegającego na świadomym wprowadzeniu w błąd organu rentowego, a także sytuacją wypłaty świadczenia z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji, zasadniczą przesłanką uznania świadczenia nienależnego za nienależnie pobrane jest prawidłowe pouczenie osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do jego pobierania. Pouczenie powinno być wyczerpujące, zawierając informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Nie może nadto być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń, bowiem wówczas nie mogłoby być uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia. Pouczenie takie może być zamieszczane "standardowo" w decyzjach organu rentowego, dotycząc wszystkich możliwych sytuacji, w odniesieniu do konkretnego świadczenia, jednak aby zostało uznane za należyte, nie może jedynie przytaczać przepisu ustawy, bez jakiegokolwiek bardziej szczegółowego i precyzyjnego wyjaśnienia (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 20 kwietnia 1995 r., III AUr 110/95, Lex nr 28566).

Jeśli zatem organ rentowy zaniechał pouczenia osoby pobierającej świadczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczenia, to nienależne świadczenie traci przymiot świadczenia nienależnie pobranego i tym samym powoduje zwolnienie osoby bezpodstawnie pobierającej świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Obowiązek taki, na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, istnieje bowiem tylko w stosunku do osób, które nienależnie pobrały świadczenia, a nie wobec osób, które pobrały nienależne świadczenia.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, wskazać trzeba, że z chwilą uzyskania przez uprawnioną A. P. pełnoletności, wypłata renty rodzinnej winna być dokonywana jej osobiście, a zatem Zakład Ubezpieczeń Społecznych powinien pouczyć ją także o zasadach ustania prawa do świadczenia. Sąd Apelacyjny podziela bowiem dokonaną przez Sąd Okręgowy interpretację przepisu art. 131 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, że osoba pełnoletnia (nad którą nie ustanowiono opieki prawnej) może zawniekskować, aby należna jej część renty rodzinnej była wypłacana innej osobie pełnoletniej uprawnionej do części tej renty rodzinnej, albo osobie, która - przed osiągnięciem pełnoletności - sprawowała nad nią opiekę, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

W razie zatem braku złożenia wniosku zawierającego upoważnienie dla byłego opiekuna do odbioru należnej części renty rodzinnej, świadczenie winno być wypłacane osobie uprawnionej. Skoro więc A. P. nie złożyła wniosku o dokonywanie wypłaty renty rodzinnej do rąk jej ojca, H. P. (1), Zakład Ubezpieczeń Społecznych powinien był wypłacać ubezpieczonej rentę rodzinną, a także pouczyć ją o okolicznościach ustania tego prawa. Kwestia braku pouczenia zainteresowanej nie była zaś sporna między stronami, bowiem organ rentowy na żadnym etapie postępowania nie kwestionował tego, że nie pouczył A. P.. Tylko w przypadku, gdyby pełnoletnia A. P. upoważniła ojca H. P. (1) do odbioru należnej jej części renty rodzinnej, zobowiązanym do zwrotu nienależnego świadczenia za okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2011 r. z powodu zaprzestania przez A. P. nauki w szkole, byłby H. P. (1).

Podkreślenia także wymaga, że w niniejszej sprawie nie może być mowy o nienależnie pobranym świadczeniu, o którym mowa w ust. 3 art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, czyli świadczeniu wypłaconym z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji. Jak wynika z powyższego przepisu, organ rentowy nie jest zobowiązany do udowodnienia np. domownikowi uprawnionego, że zmarły uprawniony nie był pouczony o braku prawa do pobrania tych świadczeń albo udowodnienia świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę, która nienależnie pobrała świadczenia. Organ rentowy prowadzi wówczas jedynie postępowanie, mające na celu ustalenie tożsamości osoby innej niż wskazana w decyzji organu rentowego, której nienależnie wypłacono emeryturę. W konsekwencji przepis ten umożliwia dochodzenie kwot nienależnie pobranych świadczeń w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji - na podstawie prawomocnej decyzji organu rentowego.

Zasadniczą przesłanką uznania nienależnego świadczenia za nienależnie pobrane świadczenie w myśl powyższego przepisu jest zatem brak winy organu rentowego w doręczeniu świadczenia osobie niewskazanej w decyzji.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo skonstatował, że świadczenie z tytułu części renty rodzinnej zostało wypłacone innej osobie, czyli byłemu opiekunowi - ojcu uprawnionej, który nie posiadał uprawnienia ograniczonego do odbioru części renty rodzinnej i wypłata ta została dokonana z winy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w tym zwłaszcza omówiony wyżej art. 131, jasno precyzują zasady wypłaty renty rodzinnej, a zatem organ rentowy winien mieć świadomość, że po osiągnięciu pełnoletności przez A. P. powinien wypłacać jej część należnej jej renty rodzinnej, a nie byłemu opiekunowi, który nie posiadał uprawnienia ograniczonego do odbioru renty rodzinnej córki A..

Zważyć należy, że zwrotu nienależnych świadczeń dochodzić można w drodze decyzji organu wypłacającego świadczenia tylko wtedy, gdy świadczenia zostały wypłacone w wykonaniu decyzji konkretyzującej zobowiązanie ubezpieczeniowe w okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, osobie świadomej swego braku prawa do pobierania świadczeń. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może zatem żądać zwrotu wypłaty w drodze decyzji tylko od tych podmiotów, którym świadczenia wypłaca i do których je adresuje. Organ ubezpieczeń społecznych nie może własną decyzją zobowiązać do zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia osoby innej niż ta, która pobrała świadczenie w sensie prawnym, tj. do której świadczenie było skierowane, zgodnie z decyzją w przedmiocie ustalenia prawa do świadczenia, lub osoby uprawnionej do odbioru świadczenia w jej imieniu (opiekuna prawnego, kuratora), którym świadczenie zostało wypłacone z przeznaczeniem dla uprawnionego. Błędny jest natomiast pogląd, według którego ten tryb może być zastosowany do członków rodziny zmarłego świadczeniobiorcy lub byłego opiekuna prawnego. Osoby te nie są bowiem tymi, które zostały pouczone o okolicznościach powodujących nienależność świadczeń.

Odnosnie zwrotu nienależnych świadczeń wypłaconych osobom innym niż wskazane w decyzji, wskazać należy, że obowiązek ten wynika z faktu wypłacenia ich z przyczyn niezależnych od organu rentowego, bez konieczności wykazywania świadomości pobrania świadczenia nienależnego, gdyż nie są to osoby pouczone o warunkach pobierania świadczeń. Dotyczy to również banku i spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, które są zobowiązane zwrócić Zakładowi kwoty świadczeń przekazane na prowadzony przez nie rachunek świadczeniobiorcy za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpił jego zgon. Obowiązek ten nie obejmuje wpłat na rachunek wspólny, natomiast obejmuje świadczenie emerytalne przekazane za okres po śmierci uprawnionego, wypłacone przez bank innej osobie posługującej się kartą płatniczą i kodem identyfikacyjnym.

Inna niż wskazana w decyzji administracyjnej osoba zobowiązana do zwrotu nienależnych świadczeń z ubezpieczeń społecznych to także płatnik lub inny podmiot, który spowodował przyznanie lub wypłacenie świadczenia bez podstawy prawnej przez przekazanie nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Obowiązek zwrotu świadczeń w tym przypadku plasuje się poza zakresem ubezpieczeniowego pojęcia nienależnie pobranych świadczeń, gdyż polega na wyrównaniu szkody wyrządzonej przez spowodowanie wypłacenia przez organ ubezpieczeń społecznych świadczeń nienależnych. Odpowiedzialność tych podmiotów jest odpowiedzialnością odszkodowawczą, deliktową, której podstawą jest wina, przy czym zachodzi odpowiedzialność solidarna, jeżeli osobie, której wypłacono świadczenie na podstawie fałszywych dokumentów lub w efekcie świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd, można przypisać złą wolę w korzystaniu z takiego zaświadczenia w myśl zasad wynikających z art. 84 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (zob. Beata Gudowska, Zwrot nienależnych świadczeń z ubezpieczeń społecznych – cz. 2, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, nr 8/2011).

Wobec powyższych ustaleń, za niezasadne należało uznać zarzuty pozwanego organu rentowego zawarte w apelacji, bowiem sprowadzały się one do argumentów niewpływających w żaden sposób na meritum sprawy. Jak już wyżej wykazano, istotą obowiązku zwrotu świadczenia jest uznanie go za nienależnie pobrane, nie zaś za nienależne, a tylko taką tezę postawił pozwany w stosunku do świadczenia wypłaconego wnioskodawcy.

Ujawnienie pobrania przez jedną z osób uprawnionych do części renty rodzinnej nienależnego świadczenia nie prowadzi "automatycznie" do ponownego podziału renty rodzinnej za ten sam okres pomiędzy pozostałych uprawnionych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 września 2006 r., III AUa 983/05, LEX nr 310429, i z dnia 13 grudnia 2007 r., III AUa 2497/06, LEX nr 447177 lub wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie:

z dnia 26 czerwca 2007 r., III AUa 531/07; z dnia 26 sierpnia 2008 r., III AUa 624/08 i z dnia 8 kwietnia 2009 r., III AUa 74/09, niepublikowane). W tych orzeczeniach trafnie zwraca się uwagę, że renta rodzinna, tak jak wszystkie inne świadczenia z ubezpieczenia społecznego, są przyznawane, zmieniane lub ponownie ustalone w zasadzie na wniosek osób uprawnionych, a z urzędu tylko w razie uzyskania przez organ rentowy wiadomości o okolicznościach powodujących konieczność zmiany dotychczasowego podziału renty rodzinnej. W odniesieniu do renty rodzinnej potwierdzają to wyraźnie unormowania zawarte w art. 74 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, że w razie ujawnienia okoliczności powodujących konieczność podziału renty rodzinnej po raz pierwszy lub zmiany warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych organ rentowy dokonuje podziału świadczenia od miesiąca ujawnienia tych okoliczności.

Z art. 107a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika, że jeżeli do renty rodzinnej jest uprawniona więcej niż jedna osoba i jedna lub kilka z tych osób zgłosi wniosek o wyłączenie z kręgu osób uprawnionych do renty, prawo do renty rodzinnej ulega ponownemu ustaleniu z pominięciem tej osoby (osób). Wniosek taki jest okolicznością powodującą ustanie prawa do renty rodzinnej osób wymienionych w ust. 1. Ponowne ustalenie wysokości renty rodzinnej dla pozostałych osób uprawnionych do renty następuje od miesiąca, od którego wstrzymano wypłatę renty osobie, o której mowa w ust. 1, nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku (ust. 3 i 4). Te zasady ponownego ustalania prawa do renty rodzinnej lub ich wysokości potwierdza art. 133 ustawy o emeryturach i rentach, do którego odpowiedniego stosowania odsyła art. 74 ust. 4 tej ustawy.

W niniejszej sprawie H. P. (1) jako osoba nieuprawniona do pobierania renty rodzinnej na pełnoletnie dzieci, nie był uprawniony do zgłoszenia wniosku o zmianę warunków dotychczasowego podziału renty ze względu na zmianę liczby osób uprawnionych ani też do złożenia o jakim mowa w art. 107a ust. 1. Nadto po uzyskaniu przez córkę A. pełnoletności nie posiadał dokładnej wiedzy o okresach kontynuowaniu przez nią nauki w szkole.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego.